

Бочкарьова О. Ю., канд. пед. наук, доц.
Київський національний лінгвістичний університет, Київ

НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВИ ДЛЯ АКАДЕМІЧНИХ ЦІЛЕЙ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ КОНЦЕПЦІЇ «МОВА КРИЗЬ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН»

Стаття присвячена розгляду питання навчання англійській мові для академічних цілей через призму концепції «мова кризь навчальний план». У статті уточнюються поняття «англійська для академічних цілей», її складові та її відмінності від загальної англійської.

Ключові слова: англійська для академічних цілей, «мова кризь навчальний план», вміння, лінгвістична, когнітивна та соціокультурна площини.

Бочкарева Е. Ю., канд. пед. наук, доц.
Київський національний лінгвістичний університет, Київ

ОБУЧЕНИЕ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ ДЛЯ АКАДЕМИЧЕСКИХ ЦЕЛЕЙ СКВОЗЬ ПРИЗМУ КОНЦЕПЦИИ «ЯЗЫК ЧЕРЕЗ УЧЕБНЫЙ ПЛАН»

Статья посвящена рассмотрению вопроса обучения английскому языку для академических целей сквозь призму концепции «язык через учебный план». В статье уточняются понятия «английский язык для академических целей», его составляющие и его отличия от общего английского.

Ключевые слова: английский язык для академических целей, «язык через учебный план», умения, лингвистическая, когнитивная и социокультурная области.

УДК 81'0:808.5+811.161.2

Куньч З. Й., канд. філол. наук, доц.
Національний університет «Львівська політехніка», Львів

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТРЕНІНГУ ПІД ЧАС ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З РИТОРИКИ

Взявши до уваги досвід роботи зі студентами гуманітарних та правових напрямів підготовки національного університету «Львівська політехніка», проаналізовано, як використання елементів тренінгу сприяє засвоєнню знань з риторики, виробленню вмінь та стійких навичок публічного мовлення, тим самим забезпечуючи ефективність підготовки фахівців відповідних напрямів.

Ключові слова: риторика, тренінг, українська мова, публічна промова, навички, риторична майстерність, аналіз виступу.

© Куньч З. Й., 2014

До навчальних планів підготовки фахівців багатьох напрямів і спеціальностей сьогодні вводять дисципліну, яка покликана дати студентам знання з проблем ораторського мистецтва, – риторика. Риторика – це не тільки наука, яка вивчає закони ефективного публічного мовлення, риторика – це також і мистецтво спілкування. Освічена людина зацікавлена в тому, щоб уміти правильно і гарно розмовляти з колегами, друзями, рідними, коректно і переконливо вести дискусію, цікаво й захопливо будувати свій виступ перед широкою аудиторією.

Досить дієвим і результативним у виробленні вмінь та навичок різних видів ораторської діяльності є тренінг. Термін «тренінг» походить від англ. *training* та означає запланований процес модифікації знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду з тим, щоб досягти ефективного виконання певного виду діяльності. Якщо майбутній фахівець прагне здобути навички риторичної майстерності, то, безумовно, різні види тренінгів можуть сприяти виробленню відповідних навичок. Це також має додати студентам впевненості у своїй здатності за допомогою слова досягати тих завдань, які вони перед собою ставлять.

Мета цієї публікації – з'ясувати, як використання елементів тренінгу сприяє засвоєнню знань з риторики, виробленню вмінь та стійких навичок публічного мовлення, тим самим забезпечуючи ефективність підготовки фахівців відповідних напрямів. Завдання роботи – проаналізувати деякі види тренінгів, які застосовують у навчальній роботі зі студентами гуманітарних та правових напрямів підготовки Національного університету «Львівська політехніка», з'ясувати їхнє місце в навчальному процесі та роль у формуванні вмінь і навичок комунікації майбутніх фахівців.

Навчальна програма з риторики для студентів гуманітарних і правових напрямів підготовки в Національному університеті «Львівська політехніка» розрахована на 12-15 практичних занять, під час яких студенти під керівництвом викладача вивчають окремі аспекти теми, яку винесено на те чи те заняття з метою систематизації та закріплення знань з риторики й набуття відповідних умінь і навичок. Оскільки риторика як навчальна дисципліна становить собою нерозривну єдність чотирьох частин (історія, теорія, практика, техніка), то, безумовно, кожній з цих частин у навчальному процесі має бути відведено належне місце. Історія риторики вивчає виникнення й розвиток ораторського мистецтва у стародавньому світі, формування нових засад європейського красномовства в епоху середньовіччя, етапи розвитку вітчизняної риторики, сучасні риторичні традиції. Теорія риторики вивчає риторичні закони, основні риторичні поняття, типології жанрів красномовства й видів промов, стратегії і тактики ораторської діяльності. Практична риторика вивчає етапи створення промови, особливості її композиції, мовного вдосконалення. Техніка риторики формує «зовнішню» і «внутрішню» техніки: правильна постава, принципи і механізми правильного дихання і мовленнєвого голосу; розвиток звуковисотного діапазону голосу; правильне інтонування; роль і значення пауз; засоби невербальної виразності; жести і міміка; сенситивні здібності; зоровий контакт; увага, спостережливість і пам'ять; ритмічний малюнок; емоції і т. ін.

Взаємозв'язок і нерозривність усіх частин риторики мусить бути забезпечено в навчальній діяльності для комплексного засвоєння риторичних знань, умінь і навичок. Кожне практичне заняття в навчальному процесі має, відповідно до програми, тему для вивчення. Здобуття і закріплення знань з нової теми може відбуватися за допомогою

розмаїтих інтерактивних методів, у процесі самостійної роботи чи традиційно у вигляді лекційного викладу. Обмін думками щодо проблемних питань відбувається під час виконання практичних завдань. Риторика – прикладна дисципліна, як покликана дати вміння й навички ефективної комунікації. Ці вміння й навички треба виробляти послідовно на практичних заняттях у процесі живого спілкування. Тому для кожного практичного заняття можна передбачити проблемну тему для обговорення та низку тренінгових вправ.

Найефективнішим способом набуття вмінь і навичок виголошувати промову вважаємо систематичні виступи перед слухацькою аудиторією, зокрема, під час практичних занять з риторики. До таких методів навчання вдавалися риторичари в усі часи. До прикладу, навчання в давньогрецьких школах риторики відбувалося у процесі діалогу, дискусії; в українських навчальних закладах XVI – XVIII ст. студенти, котрі вивчали риторику, готували й виголошували спеціальні навчальні промови – ораторії, здобуваючи таким чином досвід ораторської діяльності. Сучасний студент теж має вчитися під керівництвом викладача виступати з промовами, оговорюючи при цьому актуальні питання ораторського мистецтва, які випливають з програмних тем, а також цікаві в сучасних суспільно-політичних умовах проблеми. Актуальними темами для навчальних виступів студентів, можуть, до прикладу, бути: «Як досягти впевненості в собі?», «Культура мови оратора: складові успіху», «Чи кожній людині сьогодні потрібна вища освіта?», «Віртуальне середовище сьогодні: корисно чи шкідливо», «Проблема еміграції в Україні: за чи проти», ««Не хочу» – гірше, ніж «не можемо?» та інші. Тему викладач пропонує заздалегідь, і студенти, відповідно, мають змогу підготуватися до її обговорення. З цієї метою кожен студент готує коротку промову (спіч) на 3-4 хвилини відповідно до всіх вимог до публічного виступу. Промова складається зі вступу, який має привернути увагу слухачів, основної частини, в якій містяться аргументи для обґрунтування своєї думки (логічні докази, приклади з життя, статистичні дані, думки авторитетних людей тощо), а також висновок, який підсумовує сказане. Отож у спеціально відведений на занятті час кожен студент виголошує свою промову. Додаткових запитань чи обговорень зазвичай не планують, але всі виступи детально аналізують як самі студенти у своїх рецензіях, так і викладач, який вказує кожному доповідачеві на позитивні риси його виступу та на недоліки, що були притаманні цьому конкретному виступові. Усі зауваження ретельно конспектуються, щоби можна було порівняти їх із тими, які буде сформульовано на наступних заняттях, і визначити, наскільки вдалося студентові виправити помічену помилку, що серйозно дисциплінує та активізує студентів.

Критерії оцінювання ораторів мають бути чітко сформульованими заздалегідь, щоби кожен учасник тренінгу був зорієнтований і знав, до якого риторичного ідеалу йому слід прагнути. Зауваження до промовців класифікуємо на дві групи: зауваження до змісту і зауваження до манери виступу. Щодо змісту промови обов'язково варто звернутися до таких критеріїв: чи було розкрито тему; чи влучним був вступ; чи зумів доповідач привернути увагу слухачів із самого початку промови; чи була притаманна виступові логічність, послідовність викладу думок; чи переконливими були аргументи; чи було наведено якісь приклади, цікавинки; наскільки доступною для слухачів було мова оратора, чи було вжито малозрозумілі слова або терміни; чи були у виступові дотепні зауваження; чи був у промові висновок; чи підсумував висновок сказане в основній частині; чи помітною була орієнтація оратора на особливості слухацької аудиторії.

Аналіз змісту виступу за цими та іншими критеріями дає змогу не тільки вказати доповідачам на їхні помилки, але й надає можливість схвально оцінити певні аспекти промови, що є дуже важливим для оратора-початківця з метою підвищення його самооцінки та подолання страху під час виступу перед аудиторією. Сприятливим моментом в навчальній роботі зі студентською групою є те, що студенти вже добре знайомі між собою, певною мірою орієнтуються у вміннях і можливостях своїх колег, з одного боку, та в їхніх проблемах і недоліках, з іншого боку. Це дає змогу створити атмосферу довірливості й взаємодопомоги, дружньої підтримки й доброзичливості в навчальному процесі.

Друга група зауважень стосується поведінки оратора та його характеристики за зовнішніми ознаками. Вона передбачає обговорення насамперед зовнішнього вигляду промовців, адже перше, на що звертають увагу слухачі, коли оратор виходить до них, – це зовнішність. Тут симпатію викликає акуратно, чисто й охайно одягнена людина, має значення також її зачіска, макіяж, прикраси, висота підборів, навіть манікюр чи інші дрібниці, які формують перше враження про оратора. Оскільки студентська група, в якій відбувається обговорення таких делікатних проблем, – це вже певною мірою сформований колектив, то за умови забезпечення атмосфери доброзичливості можна досягти досить високого рівня відвертості і, відповідно, подальших прогресивних позитивних змін.

Звернувши увагу на зовнішність промовця, варто перейти до ще одного вкрай важливого аспекту, який впливає на ефективність мовлення оратора, – це мова тіла. Чи правильно була осанка, чи не сутулився промовець, чи не переступав з ноги на ногу, підтанцювуючи і видаючи своє хвилювання? Чи посміхався оратор, адже привітна усмішка допомагає налагодити контакт зі слухачами? А яким був погляд? Чи дивився оратор в очі слухачів, чи не відводив він погляду в стелю, у вікно або на підлогу? Чи не заиклювався промовець лише на одному-двох слухачах, чи переводив погляд то на одну, то на іншу людину, акцентуючи, що ця інформація адресована конкретно їм?

Дуже важливо звертати увагу під час рецензування, наскільки впевненим у собі виглядав оратор, адже впевненість у собі – це запорука успіху промовця. Слухачі довірятимуть йому лише тоді, коли він своєю поведінкою доведе, що він і сам собі довіряє. Тут слід акцентувати і на силі голосу оратора, і на темпі мовлення, і на інтонації, і на різних видах пауз (доречних чи недоречних), і на жестах, і на відповідності міміки змістові повідомлення, і на багатьох інших моментах.

Зрозуміло, що кожен студент, відповідно до своїх індивідуальних здібностей, вже з першого заняття демонструє певний рівень ораторської майстерності. Тому на практичному занятті обов'язково слід застосовувати індивідуальний підхід. Оцінювати студента варто, беручи до уваги те, наскільки значного поступу йому вдалося досягнути, скількох яскраво виражених вад йому вдалося позбутися в процесі навчальної діяльності. Це є яскравим прикладом реалізації особистісно зорієнтованого навчання.

Викладач має змогу творчо підходити до аналізування виступів студентів. На окремих практичних заняттях, відповідно до теми, яку вивчають на ньому за програмою, можна зосередити увагу на рецензуванні лише тих аспектів виступу, вивченню яких було присвячено саме це заняття. Так, під час вивчення теми «Культура мови оратора», до прикладу, можна запропонувати студентам акцентувати увагу в рецензії на таких питаннях:

- Чи було дотримано всіх норм літературної української мови (орфоепічних, лексичних, граматичних, стилістичних тощо)?

- Чи мовні засоби були розмаїтими і точними (використання синонімії, запозиченої лексики, термінології тощо)?
- Які риторичні засоби вираження думки було застосовано (риторичні фігури, тропи, фразеологія, крилаті вислови тощо)?
- Чи вживав оратор діалектизми, жаргонні слова, кальковані вислови і з якою метою?
- Чи доречним і стилістично виправданим був добір лексичних засобів з огляду на специфіку аудиторії?

Подібні тематичні блоки питань для рецензування виступів студентів можна сформувати й до інших тем практичних занять відповідно до робочої навчальної програми. Перелік питань для рецензування варто чітко формулювати на кожному практичному занятті, щоби зекономити час і досягти вміння аналізувати й враховувати найрізноманітніші аспекти мисленнево-мовленнєвої діяльності промовця.

Докладне аналізування й оцінювання чужого й власного мовлення розвиває у майбутніх фахівців цілий комплекс риторичних умінь і навичок. Насамперед, привчає до взаємодії з партнером у спілкуванні, вчить розуміти його думки й почуття, доцільність тої чи тої мовленнєвої поведінки. По-друге, такий аналіз сприяє виробленню навичок точного мовлення (усунення фактичних помилок), виразності мовлення (через застосування розмаїтих риторичних засобів), яскравості, влучності мовлення (за допомогою риторичних фігур і тропів). По-третє, ця робота розвиває у студентів уміння використовувати адекватні прийоми підготовки до промови і доречні засоби спілкування, які дають змогу ораторові успішно вирішувати поставлене мовленнєве завдання. По-четверте, розвивається, безумовно, й уміння дотримуватися певного мовленнєвого жанру, орієнтованість на адресата і на вирішення конкретного мовленнєвого завдання.

Підсумовуючи, можемо констатувати, що саме комплексний підхід до підготовки майбутніх ораторів-практиків, який спирається на поєднання чотирьох основних частин риторики – історія, теорія, практика, техніка – є передумовою успішного опанування риторики. Виконання практичних завдань, яке ґрунтується на вивченні теоретичних засад риторики та історичних традицій ораторського мистецтва, а також вироблення навичок виголошення промов має становити нерозривну єдність під час кожного заняття.

Застосування методів практичної підготовки і треїнінгів дає змогу виробляти у студентів такі вміння й навички, як досягнення поставленої мети промови, інформаційної свіжості виступу, логічності розвитку теми; добору і формування аргументації основних положень, а також наочності; установавлення контакту з аудиторією; використання засобів активізації уваги слухачів; дотримання основних критеріїв культури мови та правил поведінки оратора перед аудиторією. У результаті цілеспрямованої роботи з кожним студентом після завершення вивчення курсу риторики є можливість говорити не лише про певний рівень знань студентів, але й про сформовані вміння та навички ораторської діяльності.

Куныч З. Й., канд. філол. наук, доц.

Національний університет «Львівська політехніка», Львів

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ ТРЕНИНГА ВО ВРЕМЯ ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЙ ПО РИТОРИКЕ

Приняв во внимание опыт работы со студентами гуманитарных и правовых направлений подготовки национального университета «Львовская политехника», проанализировано, как использование элементов тренинга содействует усвоению знаний по риторике, выработыванию умений и стойких навыков публичной речи, тем самым обеспечивая эффективность подготовки специалистов соответствующих направлений.

Ключевые слова: риторика, тренинг, украинский язык, публичная речь, навыки, риторическое майстерство, анализ выступления.

Kunch Z., PhD.

National university «Lviv Polytechnic», Lviv

USING TRAINING ELEMENTS IN THE CASE STUDIES OF RHETORIC

Taking into account the experience of working with students of humanitarian and law classes in the national university “Lviv Polytechnic”, analyzed as the using of training elements promotes mastering knowledge of rhetoric, the development of abilities and skills of public speaking, thus ensuring the effectiveness of training experts of relevant areas.

Keywords: rhetoric, training, Ukrainian, public speech, skills, rhetorical skills, speech analysis.

УДК: 81-13

Горбаченко А., асист.

КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

Малій А., кандидат філологічних наук, викл.

КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У статті розглядається найширший спектр навчальних методик і технологій, які успішно застосовуються в процесі навчання іноземним мовам, зокрема розглянуто принципи комунікативного методу та його різновид – інтерактивний підхід; проаналізовано можливості використання найрізноманітніших інформаційних та мультимедійних засобів навчання.

Ключові слова: комунікативна компетенція, комунікативний підхід, інтерактивний підхід, інформаційні та мультимедійні засоби навчання

© Горбаченко А., Малій А., 2014